Sözün Ağırlığı, Sessizliğin isyanı:
Mahzuni ile Karakoç Arasında

Edebiyat Ahlâkı

1985 yılında Mahzuni Şerif'in bütün şiir ve bestelerinin kitaplaştırılması, halk ozanlığı geleneğinin yazılı kültüre aktarılması açısından önemli bir adımdı. Ancak bu kıymetli çalışma, içinde fark edilmeyen bir hata barındırıyordu: Abdurrahim Karakoç'a ait beş şiir, Mahzuni'ye aitmiş gibi kitapta yer almıştı.

Sevda Doğangüzel

Türk halk edebiyatı, yalnızca sözün değil; aynı zamanda vicdanın, tevazunun ve hakikat arayışının da tarihidir. Bu geleneğin iki büyük ismi olan Âşık Mahzuni Şerif ile Abdurrahim Karakoç arasında geçen ve edebiyat çevrelerinde yıllardır anlatılan bu hadise, yalnızca bir telif meselesi değil; aynı zamanda bir karakter, bir duruş ve bir ahlak meselesidir.

1985 yılında Mahzuni Şerif'in bütün şiir ve bestelerinin kitaplaştırılması, halk ozanlığı geleneğinin yazılı kültüre aktarılması açısından önemli bir adımdı. Ancak bu kıymetli çalışma, içinde fark edilmeyen bir hata barındırıyordu: Abdurrahim Karakoç'a ait beş şiir, Mahzuni'ye aitmiş gibi kitapta yer almıştı. Bu durum, ilk bakışta teknik bir hata gibi görünse de sözün ve emeğin kutsallığına inanan edebiyat dünyasında ciddi bir meseleydi.

Durumu öğrenen Karakoç'un avukatı, mesleki refleksiyle hareket etti. Ona göre bu bir hak ihlaliydi ve hukuk yoluyla çözülmeliydi. Karakoç'a hitaben söylediği şu sözler, dönemin yaklaşımını özetler nitelikteydi: *"Yaptığı ayıp, sen bana vekâletini ver Mahzuni'nin canına okuyayım."*

Vekâlet verildi. Noter protestosu çekildi. Hukuk dili devreye girdi. Fakat bu hikâyenin asıl yönünü belirleyecek olan, iki hafta sonra gelen cevaptı.

Mahzuni Şerif'in cevabı, yalnızca bir savunma değil; aynı zamanda bir gönül beyannamesiydi. Hatasını açıkça kabul ediyor, sorumluluğu akademisyene yüklemekle birlikte kendini geri çekmiyor ve Karakoç'un büyüklüğünü teslim ediyordu. *"Sen bir Ağrı Dağı'sın Karakoç Baba, ben yanında küçük bir tepe…"* diyerek başlayan bu satırlar, Anadolu irfanının en saf hâllerinden birini yansıtıyordu.

Ve ardından gelen şiir…

"Karakoç Baba'ya" başlıklı bu şiir, yalnızca bir özür değil; bir teslimiyet, bir saygı ve bir edebi zarafet örneğiydi. Dizelerdeki halk dili, Anadolu'nun yalın gerçekliğini taşırken; içerikteki tevazu, iki ozan arasındaki gönül bağını derinleştiriyordu:

"Sen, ben söylemezsek kurban olduğum. Bizdeki ozanlık bozuk değil mi?"

Bu soru, yalnızca Karakoç'a değil; tüm ozanlara, tüm yazarlara, hatta tüm topluma yöneltilmiş bir vicdan çağrısıydı.

Avukat, bu mektubu Karakoç'a ulaştırdığında artık mesele hukuk sınırlarını aşmıştı. Çünkü bazı hakikatler mahkeme salonlarında değil, kalbin derinliklerinde çözülür. Karakoç'un mektubu okurken gözlerinin dolması, ellerinin titremesi; bu edebi karşılaşmanın ne denli samimi ve sarsıcı olduğunu gösteriyordu.

"Sanki bir bulut kaynadı Nurhak Dağları'ndan…" diye tasvir edilen o an, aslında Anadolu'nun iki büyük sesinin buluşma anıydı. Bu, kelimelerin ötesinde bir anlaşmaydı. Ve Karakoç'un şu sözleri, hikâyenin en önemli kırılma noktasıydı:

"Keşke bu işe avukatı, mahkemeyi, noteri karıştırmasaydık."

Bu cümle, modern dünyanın hukuki refleksi ile geleneksel dünyanın gönül dili arasındaki farkı ortaya koyuyordu.

Bu hikâyenin merkezinde yer alan bir diğer eser ise Karakoç'un unutulmaz şiiri *"İsyanlı Sükût"*tur. Bu şiir, Anadolu insanının sessiz çığlığını anlatır. Ezilenin, hor görülenin, sesi kısılmışın hikâyesidir. Her *"yutkunma"*, aslında bastırılmış bir haykırıştır:

"'Bey' dedi, yutkundu, eğdi başını…"

İSYANLI SÜKÛT

Gitmişti makama arz-ı hal için,
"Bey" dedi, yutkundu, eğdi başını.
Bir azar yedi ki oldu o biçim.
"Şey" dedi, yutkundu, eğdi başını.
Kapıdan dört büklüm çıktı dışarı,
Gözler çakmak çakmak, benzi sapsarı...
Bir baktı konağa alttan yukarı.
'Vay' dedi, yutkundu, eğdi başını.
Çekti ayakları kahveye vardı,
Açtı tabakasın, sigara sardı.
Daldı, neden sonra garsonu gördü,
"Çay" dedi, yutkundu, eğdi başını.
İçmedi masada unuttu çayı;
Kalktı ki garsona vere parayı,

Uzattı çakmağı ve sigarayı
"Say" dedi, yutkundu, eğdi başını.
Döndü gözlerinde bulgur bulgur yaş,
Sandım canevime döktüler ateş.
Sordum: *"Memleketin neresi gardaş?"*
"Köy" dedi, yutkundu, eğdi başını.
Yürüdü, kör topal çıktı şehirden,
Ağzına küfürler doldu zehirden;
Salladı dilini,vazgeçti birden.
'Oy' dedi, yutkundu, eğdi başını."

Bu tekrar, bir ritimden çok bir kaderdir. İnsan onurunun, sistem karşısındaki kırılganlığını anlatır. Kahvede unutulan çay, ödenemeyen hesap, söylenemeyen sözler… Hepsi bir araya gelerek büyük bir toplumsal portre çizer.

Ve belki de Mahzuni'nin şu sözü, bu şiirin büyüklüğünü en iyi anlatan ifadedir:

"O kitaptaki bütün şiirlerin okkası darası bir 'İsyanlı Sükût' etmez."

Bu, yalnızca bir övgü değil; edebi büyüklüğün teslimidir.

Sonuç olarak bu hadise, iki büyük şairin karşı karşıya gelişi değil; yan yana duruşudur. Bu, bir hatanın büyümesi değil; bir erdemin yükselmesidir. Mahzuni'nin tevazusu, Karakoç'un vakarıyla birleşmiş; ortaya unutulmaz bir edebiyat anısı çıkmıştır.

Bugün geriye dönüp baktığımızda bu hikâye bize şunu hatırlatır:

Söz, yalnızca yazılmaz; yaşanır.
Şiir, yalnızca okunmaz; hissedilir.
Ve gerçek büyüklük, hatayı kabul edip baş eğebilmektir.
Rahmetle anıyoruz
, iki büyük ozanı, iki büyük yüreği.